

Пространство.

Неразделно от времето, пространството е едновременно съдържащо безкрайни възможности като символизира хаоса на началото и на осъществяването като символ на космоса, на подредения свят. Пространството винаги кипи от тези противоположни сили, които стават причина за поява на нови светове. Разликата между „тук”, „там”, „вътре”, „вън”, „близо” и „далеч” е почти забележима. Пространството е вид неизмерима шир, чиито център е неизвестен, непонятен за човешките представи и безкрайно далечен; това е шир, която се разпространява във всички посоки; то символизира безкрая, в който се движи вселената. По този начин пространството обхваща всемира в неговата цялост със съществуващото и вероятното в него.

В смисъла на разположение на даден предмет или събитие пространството символизира сбор от координати или ориентири, които представляват подвижна система от връзки спрямо някаква точка, тяло, център. Разстоянията вече нямат значение, доколкото е все по-трудно да се определя граница в „реалния свят”. Ето защо Бауман с основание твърди, че твърдо можем да говорим за „край на географията”. Пространството символизира външната или вътрешната среда, в която се движи всяко битие ориентирано в две посоки – изток-запад; север-юг; зенит-надир; дясно-ляво; горе-долу; вътре-вън... Пространството може да бъде разглеждано и като мярка за движение – преди; по време; след. Говори се също за вътрешно пространство, символизиращо сбор от човешки възможности, от съзнателно и несъзнателно.

Човешките творения във всички части на земното кълбо и във всички области са умалени копия и изображения на космоса, преход от хаоса на вероятностите към порядъка на същественото както в материален, така и в духовен смисъл. Прекосването на храма, японската градина, свещеното гробище или поглеждането в монитора е мистичен пространствен преход. Никога, от каквато и да е точка да се насочва погледа пространството не може да бъде обхванато цялостно, затова безкраят би могъл да бъде символизиран дори върху ограничена повърхност.

Не напразно Гастон Башлар предлага едно позитивно разглеждане на пространството, на т.нар. „щастливо пространство”. Башлар гледа на пространството като на натоварено с човешки стойности. Стойности, които ние искаме да защитим за да направим уютно пространството. Това не е безразличното пространство на учения, а топлото и изживяно място пълно с привличащи пък било то и въображаеми образи.

Нека се опитаме да си представим структурата на нашата душа. Юнг ни казва, че ако разгледаме една сграда можем да открием, че горният и етаж е построен през XIX век, партерът – през XVI, а под него е вградена кула от II век. Под нея може да се открие пещера със сечива от кремък както и останки от ледникова фауна в най-долните СЛОЕВЕ. Така според Юнг изглежда и нашата душа. Не може да не се обърне внимание на факта, че отново описанието на пространството се съотнася като структура към душата на човека. Разположението на пластове в един външен обект – сграда – отговаря на посоките горе-долу, по същия начин е ориентирано и образното „слизане” към дълбините на нашата душа. Външното пространство е същото каквото и вътрешното пространство. Диалектичността на „малко” и „голямо” е поставена в рамките на въображението.

Какви са особеностите на знанието ни за видимата и невидимата физическа реалност? Има ли приоритет някоя от тях? Имат ли те общи и специфични закономерности? Можем ли да построим реална, истинна картина на света, независимо от и едновременно с двойствеността реалност – виртуалност?

Пространството се състои от безброй много явления и закономерности. Ние се стремим да навлезем все по-дълбоко в тях като използваме предимно индуктивния метод. От същностните характеристики на ограничен брой явления съдим за общото, безкрайно, и непознато многообразие. Ние достигаме интуитивно до това прозрение. Интересното тук е, че колкото по-задълбочени и доказуеми опитно са нашите твърдения, толкова по-противоречащи са те на традиционните знания и мислене. В търсенето на реални закони ние се сблъскваме с нови предизвикателни схващания за безкрайност, единство, общовалидност. Готови ли сме да ги разберем? Искаме ли да ги разберем? Като че ли не. Консервативните, насаждани ни столетия идеи запазват стабилни позиции и човекът трудно преодолява тази зависимост. Той се страхува от новото. Новото означава започване отначало, а за това никога не е достатъчен един живот.

Платон говори за съществуването на свят, създаден по образец на единственият свят на идеите. Космосът е създаден от хаоса и като всяко телесно нещо е ограничен във Времето. С възникването на Космоса възниква и Времето. Космосът се характеризира като живо одухотворено същество или природа, доколкото притежава душа и ум. Това е дар от този, който го е сътворил. Небесните тела приличат на живи същества, защото световната душа им дава живот. Космическата душа се разполага от центъра до границите на света като го обгръща. Светът е със сферична форма. Зад нашия пространствено ограничен свят се простира невидимата, неосезаема област достъпна САМО ЗА УМА.

В природата, която предлага Аристотел съществува един единствен свят, притежаващ „всеобщи закономерности” и образуван от “единна материя”. Наличието на множество светове се отрича. Наличието им би означавало, че всеки отделен свят би могъл естествено да се движи към центъра или към периферията на Космоса. Така естественото движение към центъра на един свят би се оказало неестествено по отношение на друг свят. Така Космосът е ограничен в пространството, защото безкрайността е синоним на неопределеност, безформеност, на отсъствие на вътрешен логос. Светът има форма на сфера, а щом е така то той включва ограничено пространството и следователно има крайни размери. Празното пространство не съществува, защото пространството се съдържа в света, а не света – в пространството. Закономерностите са присъщи само на крайните неща. Светът е сбор от ограничени, отделни части и като такъв той също е **ОГРАНИЧЕН**.

Михаил Бахтин под влияние на Айнщайн въвежда в литературознанието понятието хронотоп (време-пространство) и показва, че хронотопът в различните жанрове и у различните автори е различен – стълбата: вход към самотата; изходът от дома като символ на изход от самотата и излаз във враждебното пространство. Тук – на стълбата идват на ум неочаквани решения, решават се мъчителни проблеми. Пространството играе роля на медиатор – врата, прозорец, огледало – граница между света на стаята и света вън от нея. Струва ти се, че прозорецът те води в реален свят, а той те води в илюзорен. Огледалото дели света на живите от този на мъртвите.

Пространството има три параметъра – затворено/отворено; правота/кривост ; величие/микроскопичност. Така го вижда Ото Ранк. В прагматиката, на пространството се гледа като на свързващ елемент между говорещ и слушащ. Тук голяма роля играят понятията „тук” и „там”. Те формират и определят положението на говорещите един спрямо друг, както и спрямо всичко заобикалящо ги. Не може да не обърнем внимание на факта, че ориентацията и при двете понятия е от позиция на човешкото тяло. Налага се въвеждането и на едно друго понятие – „никъде”. Ето я пълната картина на нашата ориентация – тук, там, никъде. Дават ли ни точност тези понятия и дали изобщо можем да се ориентираме коректно чрез тях? Да разгледаме „тук”. Най-често то ни показва, че ние сме в сетивна близост до конкретни външни обекти. Можем да променяме положението си спрямо тях, но те винаги ще си останат „тук” за нас щом можем да имаме усещания и възприятия за тях. Подобни сенсуалистични нагласи често ни ограничават. Интересното в случая е, че можем да използваме „тук” и за онези неща, които не са в ползрението на нашите сетива но ние все пак се чувстваме в съприкосновение с тях макар и не телесно. Например „тук – в града”, „тук – на Земята”. Вижда се че параметрите на „тук” са доста разтегливи и зависят единствено от контекста на разговора, който водим. На една ръка разстояние са нещата, които са обичайни за нашето ежедневие, които са познати, с които се срещаме, взаимодействаме. Всичко това е „близо”. Тук боравим с интимността и одомашняването, които правят нещата опознаваеми. Ние се „връщаме у дома” и това ни прави спокойни, ведри.

Какво може да се каже за „там”? Наблюдава се същата закономерност. От една страна там може да е в обсега на моите ръце, но може и да е на светлинни години разстояние. Определяйки „там” като че ли се опитваме да обхванем много по-големи пространства с нашите мисли. Пространства и светове непознати ни, но привличащи ни и успокояващи ни. Защото ние постигаме увереност, че такива пространства има и че те наистина не могат да бъдат наше достойние по начина по който може би мечтаем. „Далеч” е другата страна на пространството. Това е отдалечеността, която плаши, изпълва всичко със студенина и като че ли блокира сетивата. Лутайки се между „тук” и „там” ние често изпадаме в парадокси. Според логическите закони щом едно нещо е „тук”, то не може да бъде „там”. Възможно е обаче вещта да е „тук” и “там” едновременно, или да е „тук” и да „не е тук” също едновременно.